

A szolgálat, amelyet Blazovich professzor e munkákkal és a hozzájuk kapcsolódó más tanulmányaival az európai jogtörténelmi tudományosságnak tett, aligha becsülhető túl. Bizonyosan meglesz a hozzá illő tudományos hatása. Egyébként készen áll közzétételre „a magyar *Schwabenspiegel*”-rel is. Mindezen edíciós munkáihoz többektől kapott önzetlen segítséget; a legtöbbet bizonyosan közvetlen munkatársától, germanista filológus egyetemi társától, Schmidt Józseftől.

A mediavista Blazovich László a helytörténetírásban is letette névjegyét. A Péter László által indított, ám főszerkesztőként Kristó Gyula nevéhez fűződő *Szeged története* c. nagy terjedelmű városmonográfia több mint egy évtizedig lezáratlan maradt. Négy kötete jelent meg (1983–1994).¹⁰ A jelenkortörténetet (*Zeitgeschichte*) tartalmazó 5. kötete az 1989/90-i fordulat folytán nem készülhetett el.

Blazovich professzor, akinek hivatalból foglalkoznia kellett a város és a megye teljes levéltári forrásanyagával, merész elhatározással – részben e monográfia négy kötetének eredményeit összefoglalva, részben azon túllépve, az 1944 és 1989 közötti időszakot is áttekintve – először

Szeged rövid története (2005) című, a szélesebb olvasókörzönségnek szóló könyvét tette közzé.¹¹ Nagy sikert aratott vele.

Szerkesztőként – szerzőtársaival együtt – csak ezután foghatott a csonka városmonográfia befejezéséhez. A modern német várostörténet-írás szerkesztési megoldásait is tükröző 5. kötet éppen ebben az évben jelent meg (*Szeged története. 1945–1990*, 2010).¹²

A levéltárban immáron saját kis kutatóhelyére visszavonultan dolgozó, ám az egyetemen változatlanul tanító Blazovich professzor kutatási témáin is tovább dolgozik. Nagy hozzáértéssel és kedvvel folytatott, olykor bizony áldozatokkal is járó munkásságáért rendre megkapta az elismeréseket. Szeged városa ez év május 21-én díszpolgárai közé emelte.¹³ S hogy ebben az évben még az *Eike-von-Repgow-Preist* is magáénak tudhatja, erre aligha gondolhattunk. Köszönet érte az adományozóknak! Neki meg munkatársaim és mások nevében is további szép eredményeket kívánok!

Isten éltesse!

Ruszoly József

Jegyzetek

¹ Jelen méltatás németül hangzott el 2010. október 28-án, Magdeburgban, a Johanniskirchében, ahol köszöntőt mondott Prof. Dr. Angela Kolb, Sachsen-Anhalt igazságügy-minisztere, Prof. Dr. Klaus E. Pollmann, az Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg rektora és Dr. Lutz Trümper, Magdeburg tartományi főváros főpolgármestere. Az ünnepélyes díjátadáson megjelent a város színe-java.

² *Anjou-kori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. VII. 1323.* Szerk. Blazovich László, Gécz Lajos (Budapest–Szeged, 1991); *VIII. 1324.* Szerk. Blazovich László (Budapest–Szeged, 1993); *X. 1326.* Szerk. Blazovich László, Gécz Lajos (Budapest–Szeged, 2000)

³ Blazovich László–Gécz Lajos: *A Telegdiék pere. 1568–1572.* (Dél-alföldi évszázadok, 6. Szeged, 1995)

⁴ Blazovich László: *A Körös–Tisza–Maros köz településrendje* (Dél-alföldi évszázadok, [1.] Békécsaba–Szeged, 1985).

⁵ Blazovich László: *Városok az Alföldön a 14–16. században* (Dél-alföldi évszázadok, 17. Szeged, 2002).

⁶ *Buda város jogkönyve. 1–2. k.* Közreadja: Blazovich László, Schmidt József (Szegedi Középkortörténelmi Könyvtár, 17. Szeged, 2001).

⁷ *A Szász tükör.* Közreadja Blazovich László, Schmidt József (A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára 5. Szerk. Balogh Elemér. Pólay Elemér Alapítvány, Csongrád Megyei Levéltár, Szeged 2005).

⁸ Újabb: Mertanová, Štefánia: *Ius tavernicale. Studie o procese formovania práva tavernických miest v etapách vyvoja tavernickeho súdu v Uhorsku, 15–17. stor.* (Bratislava, 1986; ism.: Ruszoly József: *Pozsonyi könyv a tárnoki jogról.* = Magyar Jog, 1987. július–augusztus; 696–697. p.)

⁹ Vö. Ruszoly József: *A magyar Sachsenspiegel-hez* (Századok, 140. évf., 2006, 2. sz. 482–496. p.).

¹⁰ *Szeged története 1. A kezdetektől 1686-ig.* Szerk. Kristó Gyula (Szeged, 1983); *2. kötet: 1686–1849.* Szerk. Farkas József (Szeged, 1985); *3/1–2. kötet: 1848–1919.* Szerk. Gaál Endre (Szeged, 1991); *4. kötet, 1919–1944.* Szerk. Serfőző Lajos (Szeged, 1994).

¹¹ Blazovich László: *Szeged rövid története* (Dél-alföldi évszázadok, 21. Szeged, 2005).

¹² *Szeged története. 5. kötet, 1945–1990.* Szerk. Blazovich László (Szeged, 2010).

¹³ [?Tandi Lajos:] *A helyi értéktől az egyetemességig. Az ideai díszpolgár dr. Blazovich László* (Szeged. A Város folyóirata, 2010. május [22. évf. 5. sz.] 15–17. p.).

Csapó Csaba habilitációs előadása

Csapó Csaba több területet átfogó kutatásai során más tudományágak (pl. a néprajztudomány vagy a jogtörténet) számára is hasznosítható eredményekre jutott. Könyv formájában is megjelent kandidátusi disszertációja (*A Magyar Királyi Csendőrség története 1881–1914*) a jogtörténet művelőinek elismerését is ki-

váltotta. Éveken át tanított magyar jogtörténelmi tárgyakat az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán, és ahogy Mezey Barna, a Szakmai Bíráló Bizottság tagja megjegyyezte, oktatói tevékenysége mellett rendszeresen, jól végiggondoltan jogtörténelmi dolgozatokat publikált, melyeket azután munkáiba beépített. Így Csapó Csaba habilitációs előadására nem csupán a szűkebb történész szakma figyelme irányult, hanem a jogtörténet művelői is érdeklődéssel várták előadásait.

Az ELTE Bölcsészkarán 2010. október 20-án megtartott habilitációs ülésen Csapó Csaba először a szegedi királyi

biztosság történetét foglalta össze. Lendületes és élvezetes magyar nyelvű előadása elején felvázolta az alföldi közbiztonság helyzetét a 19. században, és alapos társadalom- és gazdaságtörténeti elemzéssel mutatta be a betyárvilág kialakulásának főbb okait, a bűnözés periodicitását, és az állam 1867 előtti – összességében eredménytelen – kísérleteit a bűnözés visszaszorítására. Előadása jogtörténeti megközelítésű részleteként foglalta össze a királyi biztosi intézmény magyarországi előzményeit, hogy rátérjen gróf Ráday Gedeon, a szegedi királyi biztos személyiségének ismertetésére. Mint a politikus minden bizonnyal legjobb ismerője nem csupán egy „külső” életrajz összeállítására vállalkozott, hanem személyes tulajdonságait is elemezte. Az egykori királyi biztos szegedi lakásának berendezése alapján Ráday puritán, célszerűségekre törekvő, ugyanakkor a tisztséghez illő reprezentációs kötelezettségeknek is tudatában lévő személyiségnek tűnik, aki betartotta a belügyminiszterrel szembeni hivatali engedelmességet, más minisztériumokkal szemben azonban már munkáját megkönnyítő követeléseket fogalmazott meg. Jó vezetői tulajdonságokkal rendelkezett, hiszen miközben kemény fegyelmet követelt meg beosztottaitól, ugyanakkor harcolt is értük: igyekezett magasabb fizetést, jobb munkakörülményeket, majd végkielégítést elérni számukra, és segített új állások megszerzésében is. Csapó Csaba ismertette annak a korábban elvégzett írásszakértői véleménynek az eredményeit is, amelyek a történeti forrásokból kirajzolódó képpel összhangban elhivatott, kötelességtudó, kiegyensúlyozott személyiségként jellemzik Rádayt, akiben ugyanakkor megvolt a törvényszegésre való hajlandóság. Csapó Csaba szerint Ráday ragaszkodott ugyan a törvényességhez, de a rábízott cél elérése fontosabb volt számára, mint a törvények betű szerinti betartatása.

Előadása nagyobbik részében Ráday királyi biztosi működésének komplex bemutatását hallhatták a szép számban megjelent érdeklődők. Az első sikerek, látványos eredmények mellett Csapó kitért a nehézségekre is: a kezdetben inkább ellenséges helyi társadalmi körök bizalmatlan fogadtatására, a hatáskör bizonytalanságából fakadó vitákra, az időnkénti sajtótámadásokra. A korrupt és nem hatékony pandúrokkal szemben kérlelhetetlenül alkalmazott szigorom és az erélyes fellépésnek mindemellett hamar megmutatkoztak a pozitív következményei: a Ráday kinevezése utáni első év végére általában javult az alföldi közbiztonság, a több mint 400 letartóztatás és a felállított különbíróóság hatására a bűnözők jó része inkább máshova költözött.

Csapó Csaba nem csak az adatok összegyűjtése kedvéért tanulmányozta a korabeli sajtót, hanem azért is, hogy megvizsgálja Ráday tevékenységének visszatükröződését. Ahogy maga a bűnözés is kiemelt figyelmet kapott sajtótéma volt ekkoriban, úgy a királyi biztos tevékenysége is az olvasóközönség kiemelt érdeklődésére számíthatott. Ehhez képest ennek kielégítése nem működött mindig problémamentesen, a helyi sajtóban gyakran volt tapasztalható információhiány Rádayék működésével kapcsolatban. A sajtó ugyanakkor Ráday működésére is hatással volt, hiszen a visszaéléseket bíráló cikkek hatására a királyi biztos tekintélye megrendült, s csak határozott

fellépésével és kiterjedt kapcsolatrendszerével tudott úrrá lenni egy ideig a problémákon.

Jogtörténeti szempontból különösen érdekesek voltak a rehabilitációs előadás azon részei, melyekben Csapó Csaba a szegedi várbörtönt, illetve a királyi biztos mellett működött bíróság munkáját mutatta be. A Jancsó-film révén is közismert várbörtön kapcsán kulcskérdés, hogy igaz-e az ott folyó kegyetlenkedésekről szóló mítosz. Csapó Csaba pontosan bemutatta a várbörtönt, a cellák rendszerét, s felvázolta a rabok társadalmi jellemzőit, valamint jellemezte a börtönélet mindennapjait is. Mindezek alapján kapott más magyarázatot az a szomorú tény, hogy az 1597 előzetes letartóztatottból 415 meghalt: az elhalálozások oka főleg a rossz körülményeknek volt betudható, elsősorban a tüdőbetegségnek. Ez persze összefüggött azzal is, hogy általában igen hosszú ideig voltak a rabok előzetes letartóztatásban, hiszen kimutatható, hogy a börtönben töltött idővel egyenes arányban növekedett a halálozások száma.

Csapó Csaba igen sokoldalúan mutatta be a királyi biztosság melletti bíróság működését is, kitérve még a korabeli magyar jogi népszokásokra is, különös tekintettel az alföldi pásztorok felfogására. A Pest megyei delegált bíróság működésének ismertetése során bemutatta annak személyi összetételét (és azt, hogy Ráday társadalmi kapcsolatainak köszönhetően beleszóllhatott abba, kik ítélezzenek!), és rámutatott arra, hogy a helyi kapcsolatokkal nem rendelkező bírák ítélezése milyen jellegzetességekkel bírt. Kitért arra is, hogy a bírósági ítéletek legtöbbször tárgyi bizonyítékok hiányában, kizárólag vallomások alapján születtek, és Edvi Illés Károly ügyész visszaemlékezése nyomán is felmerül a kérdés, hogy ezek mennyiben voltak kieroszakoltak, illetve Rádayék mennyiben akadályozták meg visszavonásukat. Csapó emellett azt is hangsúlyozta, hogy az igen súlyos ítéletek jelentős részét utóbb enyhítették, s a királyi kegyelem sem volt példa nélküli. Kitért a bíróság működésének sajtónyilvánosságára, és utalt rá, hogy Ráday is mérlegelte ezt a szempontot, amikor arról kellett döntenie, hogy *egy* monstre pert rendezzenek, több száz esetet egyesítve, elkövetőnkénti tárgyalás legyen, vagy pedig ügyenként tárgyaljon a bíróság. (Ráday befolyására végül a legutóbbi mellett döntöttek.)

Amikor 1872-től életbe lépett az új bírói, ügyészi szervezet, a királyi biztosság ügyeit a szegedi bíróságnak kellett volna tárgyalnia. Ráday azonban ezt ellenezte, és egy jogi kiskaput megtalálva elérte, hogy végül az aradi bíróság elé kerüljenek az ügyek. Noha Rádaynak már nem volt hatása erre a bíróságra, mégis harmonikus volt köztük az együttműködés. 1873. április végéig több száz ügyben ítéleztek, és a kiszabott büntetések még a korábbiaknál is súlyosabbak voltak: az ügyeknek kevesebb mint 3%-a végződött felmentéssel, és az előzetesben töltött időt is csak ritkán számították be az ítéletbe.

A nagy érdeklődéssel kísért magyar nyelvű előadás után Csapó Csaba német nyelven megtartott második előadásában egy olyan kutatás első eredményeiről számolt be, melyet Manhercz Orsolyával közösen folytat. Az OTKA által is támogatott kutatás arra irányul, hogy összegyűjtsék a Ferenc József magyarországi utazá-

saival kapcsolatos forrásokat, mind a szervezés, mind a fogadtatás oldaláról. Vizsgálatukban arra helyezik a hangsúlyt, hogy az uralkodó magyarországi megjelenése az 1850-es években hozzájárult-e a kapcsolat normalizálásához, illetve a kiegyezést követően segítette-e a két fél egymásra találását, a vitás kérdések megoldását. A király részéről tudatos gesztus, a magyar társadalom megnyerésének szándéka állt-e a rendszeres nyilvános szerepvállalás hátterében, vagy csupán az évszázadok óta megszokott királyi szemleút (*Inspektionsreise*) hagyományait kívánta-e követni? A kutatás eredményei segíthetnek megváltoztatni a Ferenc József-ről politikai szempontok mentén kialakított eddigi magyar „emlékezeti kánont”, amely szerint az uralkodó érzelmeit háttérbe szorító, csupán a munkájának élő személyiség volt, aki soha nem foglalkozott mások érzékenységével, ezért nem tartotta szükségesnek még a befolyásos politikusok érzelmi azonosulását sem. Csapó Csaba azonban amellett érvel, hogy ez a kép hamis, és egy-egy részterület, jelen esetben az utazások vizsgálata hozzájárulhat egy realisabb Ferenc József-kép kialakításához.

Csapó Csaba áttekintette Ferenc József első magyarországi utazásainak politikai körülményeit, mind az 1848 előtti, szinte még gyermek főherceg, mind a szabadságharcot leverő császár (1852 és 1857) esetében. A nagypolitika változásai az uralkodói látogatásokra is kihatottak, ugyanis a korábbi hagyományos uralkodói „szemleút” hosszabb időre eltűnt, és helyét az 1860-as évek közepétől olyan látogatások vették át, melyeket kevesebb pompa jellemzett, ezzel szemben intenzívebb politikai egyeztetésekre került sor. Az uralkodó magyarországi megjelenésének ekkor már nem a hatalom demonstrálása volt a célja, így az utak megtervezése, kiszámítottága meg sem közelítette a korábbi évtizedét, a lakosságot már nem vezényelték ki az üdvözlésére. Csapó hangsúlyozta, hogy az uralkodói utazások jellegének megváltozása nem a politikában döntő fordulatnak tartott kiegyezés elfogadásához kötődik, hanem azt jóval megelőzte, és megítélése szerint ez is elősegítette a közeledést, eszközül szolgált, jelzésértékű vonatkozása volt.

A kiegyezés után a királyi pár magyarországi megjelenése egyre inkább hétköznapivá vált. Ez nem azt jelenti, hogy pl. a több évszázados múltra visszatekintő fogadások vagy bálók rendszere megváltozott volna, de az azokon megjelenők összetételében már észrevehető a változás. Már nem kizárólag az udvarhoz kötődő arisztokrácia „szórakozásáról”, kapcsolattartási lehetőségéről beszélhetünk, hanem egyre intenzívebben megjelent a magyarországi dzsentri rétege, majd a polgári elemek is. Így a társadalom feletti „szemleút” hétköznapi, a közeledés eszköze lett, amelyben mindkét fél kompromisszumokra kényszerült.

Az utazások jellege is tükrözte, hogy az uralkodó normalizálta viszonyát Magyarországhoz. A kiegyezés után általános gyakorlattá vált, hogy Ferenc József pár hetes időközökben az esti postavonattal villámlátogatást tett a magyar fővárosban, ügyeket intézett, fogadásokat tartott, majd vadászaton vett részt. Lassanként általánossá vált, hogy ezeket a látogatásokat a családjától teljesen függet-

lenül végezte. A legritkább esetben utazott együtt a királynéval vagy gyermekeivel, még akkor is, ha Erzsébet is Magyarországra jött: a vonatok elindulása gyakran néhány órás különbséggel követte egymást.

A kutatások eddigi eredményeit összegezve Csapó Csaba elmondta, hogy Ferenc József a dualizmus évtizedei alatt egyre kevesebb időt töltött Bécsen kívül, és így Magyarországon is. Ebben szerepet játszott – Erzsébet megváltozott életmódja mellett – a politikai gondok sokasodása is: bár eleinte a belpolitikai problémák megoldása rutinfeladattá vált, a századfordulót követően már egyre több nehézséget jelentett a birodalom európai nagyhatalmi állásának megőrzése, ami bécsi tartózkodást kívánt az idősebb császártól.

Az előadásban három időmetszet adatait elemezve Csapó Csaba kitért arra, hogy a magyarországi programok tartalmában is megfigyelhető változás. 1872-ben Ferenc József az idő jelentős részét a családjával töltötte: Erzsébettel a Margitszigetre kirándultak, a Nemzeti Színházba látogattak, lóverseny díszvendégei voltak, és közösen vettek részt a vadászaton. A koronázás 25 éves jubileumán, 1892-ben Rudolf már nem élt, Erzsébet pedig a megjelenésnél fontosabbnak tartotta éppen aktuális betegségének külföldi gyógykezelését, így Ferenc József magára maradt, ami jól érzékelhetően hangulatát is befolyásolta. Kötelességtudóan részt vett ugyan az előre egyeztetett eseményeken, de ezt követően azonnal elutazott, még a máskor alig várt vadászatok sem szerepeltek a programban. A századfordulót követően magyarországi jelenléte pedig már csak néhány soros hír volt a lapokban. A politikai konfliktusok megoldásának továbbra is aktív résztvevője volt, de többnyire került a nyilvánosságot, elutasította a királynak kijáró tisztelet külsődleges megnyilvánulásait.

Csapó Csaba értékelése szerint Ferenc József háttérbe vonulása, a napi politika eseményein való felülemelkedése meghozta számára az általa soha nem kívánt, de a magyar társadalom által fontosnak tartott megtiszteltetést: a tömegek érzelmeiben is a magyar nemzet királyává vált.

A szépszájú érdeklődő véleményével bizonyára összhangban a bizottság úgy ítélte meg, hogy Csapó Csaba logikus és meggyőző, lendületes és élvezetes előadásán mind nagy tárgyismerete és szintetizáló képessége, mind mintegy másfél évtizedes oktatói munkásságából fakadó magabiztossága és rutinja tükröződött. Igen komplexen, szemléletesen, több nézőpontból megközelítve vizsgálta a bemutatott kérdés több aspektusát, s a szűkebb témát értően helyezte tágabb összefüggéseibe, a közbiztonság és a politikai hatalom stabilitásának egymásra hatásaiból is magyarázva a rend helyreállítására és fenntartására irányuló politikai törekvéseket. Előadásában kitért más kutatók megállapításaira, s gördülékenyen építette be gondolatmenetébe azokat, vagy meggyőzően érvelve igazította ki tévedéseiket. Az általános ismeretek mellett ismert és ismeretlen szereplők példájának bemutatásával is közelebb hozta a vizsgált kérdéskört a hallgatóság számára. A szegedi királyi biztos, Ráday Gedeon személyiségét és munkájának eredményességét tárgyilagosan, nagy tényismerettel értékelte, és működését igen sok nézőpontból mutatta be. A bizottság 96,66%-os arányban javasolta a

habilitált cím odaitélését, amit Csapó Csaba azóta el is nyert.

Az igen érdekes és színvonalas előadások alapján csak remélni lehet, hogy Csapó Csaba a továbbiakban is hű marad az eddigi munkásságából megismert erényekhez. Ha a komplex megközelítés, az interdiszciplináris szemlé-

let a történeti alaposággal és az újszerű, bátor kérdésfeltevésekkel kiegészülve továbbra is jellemzi majd Csapó Csaba írásait, a jogtörténet iránt érdeklődők is ott lesznek olvasói között.

ifj. Bertényi Iván

Beke-Martos Judit PhD-disszertációjának nyilvános vitája

Beke-Martos Judit *Állami legitimációs eljárások és államfői jogkör 1867–1918 között* című PhD-értekezésének nyilvános vitájára 2011. május 12-én került sor Budapesten, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Kari Tanácstermében. A bíráló bizottság elnöke Kukorelli István egyetemi tanár, tagjai Stipta István egyetemi tanár és Babják Ildikó egyetemi docens voltak. Az opponensi feladatot Balogh Elemér és Kajtár István egyetemi tanárok teljesítették. A vitán az érdeklődők mellett jelen volt a jelölt témavezetője, Mezey Barna egyetemi tanár is.

A nyilvános vita – a szabályzatnak megfelelően – a jelölt életrajzának ismertetésével kezdődött. Beke-Martos Judit, bár még csak pályája kezdetén jár, igen sokrétű tudományos eredményekkel büszkélkedhet, s hazai, illetve nemzetközi tudományos konferenciák, kulturális rendezvények szervezésében is több alkalommal vállalt vezető szerepet.

A szerző téziseinek bemutatását az általa kítűzött célok ismertetésével kezdte. A kutatás elsősorban annak vizsgálatára irányult, hogy miképpen válik az államfői jogosulttá az államfői jogkörök gyakorlására. Ennek keretében a szerző elemezte és összehasonlította a dualizmus korabeli magyarországi királykoronázásokat, illetve az e korszakban lezajlott amerikai elnöki beiktatások ünnepeit. Tekintettel arra, hogy egy monarchikus és egy republikánus államforma összehasonlításáról van szó, a kutatás eredményeként elsősorban jelentős különbségeket várhattunk. Talán meglepő módon azonban az eltérések mellett a szerző számtalan hasonlóságra is fényt derített.

A tárgyalt korszakban ugyan csak két magyar királykoronázásra került sor, a dolgozat a ceremónia szabályainak vizsgálata kapcsán egészen az Árpád-kori koronázásokig nyúlik vissza, bemutatva az e téren megfigyelhető fejlődést. Az 1867-es, illetve az 1916-os koronázást pedig a legapróbb részletekbe menően ismerteti a szerző. Hasonlóképpen bemutatja a dolgozat az amerikai elnökök inau gurációjának fejlődéstörténeti alapjait (a tudományos igényességre való törekvés és a csekély számú magyar forrás

okán a magyar processzusnál is részletesebben). Alapossabb elemzésre itt is a vizsgált időszakban, azaz az 1867 és 1918 között történt beiktatások kerültek. A szerző – az amerikai területen bekövetkezett változások demonstrálása céljából – előadásában kiemelte a különbséget az első elnök, George Washington és a jelenlegi, negyvennegyedik elnök, Barack Obama elnökségének kezdetét jelentő ceremónia napirendjei kapcsán; míg az előbbinél mindössze öt programpont volt, addig az utóbbinál már egy több napon át tartó ünnepsorozatról beszélhetünk.

Az amerikai beiktatási ceremónia jogszabályi hátterére rendkívül csekély, így annak fejlődéstörténete a szerző véleménye szerint részletesebb bemutatást igényelt. Az Alkotmány rögzíti ugyan az államfői eskü szövegét, de további iránymutatást a hivatalba helyezésre nem ad. A magyar királykoronázások számos eleme is hagyomány útján alakult ki, de az egyházi szertartás alapját képező írott szertartásrend, az ordó több szempontból is pontos keretet adott az eseménynek. A magyarországi koronázások jogszabályi háttere is szegényes, de az 1687-es, 1723-as és 1790-es törvényeken keresztül jól követhető.

A két vizsgált hatalomátviteli eljárás szisztematikusan összehasonlító elemzését követően a dolgozat foglalkozik a vizsgált területek államfői jogkörével, a hatalomlegitimációval és a szimbólumok, ceremóniák, rituálék, szertartások egyes kérdéseivel. Konklúziójában a szerző két fogalom, a formális és a ceremóniális legitimitáció elhatárolását látja szükségesnek. Előbbi az államfői posztra való jogosultság megállapítását jelenti, amelyet az Egyesült Államokban az elektori szavazatok összeszámolása után a szenátus elnöke végez el, míg az Osztrák–Magyar Monarchiában a magyar trón tekintetében az Országgyűlés állapította meg és iktatta törvénybe a vizsgált időszakban. A ceremóniális legitimitáción belül is meg kell különböztetni a közjogi relevanciával bíró, illetve azzal nem bíró elemeket – előbbieket azok, amelyek elengedhetetlenek az államfői jogkörök teljességének átszállásához, utóbbiak pedig hagyománytiszteletből vagy egyéb okokból maradtak fenn. A PhD-disszertáció alapvető kérdésfeltevésére tehát, hogy mely aktusok kapcsán válik teljessé az államfői jogkör, a szerző a következő választ adja: az államfői hatalom megszerzésének feltételét a formális legitimitáció és a közjogi relevanciával bíró ceremóniális legitimitációs elemek együttesen képezik.

Balogh Elemér opponenciájában a dolgozat témaválasztásának merészségét, újszerűségét emelte ki, amit egy